

ΙΕΡΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΜΕΝΟΥ

ἐκ τῆς Α. Σ. τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν καὶ προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

ΘΕΟΚΛΗΤΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ. ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΝ ΤΗ ΙΕΡΑΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Κ. Ι. ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ

Υφηγῆτης

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

Φ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Καθηγητὴς ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ Ριζαρίῳ Σχολῇ

ΤΑΜΙΑΣ

Χ. ΠΑΠΑΔΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

Διδάκτωρ τῆς Θεολ. Διευθυντὴς Γραφείων Ἱ. Μητροπόλεως

Συνδρομὴ ἐτησίᾳ προπληρωτέα.

Διὰ τὸ Ἑσωτερικὸν Δρ. 6. Διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν Φρ. χρ. 7

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Δημῶδες ἀπολογητικὴ — Ὁ Μορμονισμός. — Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σύρου καὶ Τήνου Ἀλέξανδρος Λυκοῦργος. — Λόγος ἐπιμνημόσυτος. — Ὁ κανὼν τῆς Πεντηκοστῆς. — Ἐξήγησις σύντομος τῶν δυσκολωτέρων εὐαγγελικῶν χωρίων. — Βιβλιογραφία. — Σκέψεις. — Ἀνάλεκτα. — Δελτίον εἰσφορῶν. — Εἰδήσεις. — Ἀλληλογραφία.

ΔΗΜΩΔΗΣ ΑΠΟΛΟΓΗΤΙΚΗ

ΕΝ Τῷ ΑΝΘΡΩΠῳ ΓΛΑΡΧΕΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΨΥΧΗ

I Ἡ ψυχὴ εἶνε διάφορος τοῦ ἐγκεφάλου. II Ἡ ψυχὴ εἶνε ἀπλῆ. III Ἡ ψυχὴ εἶνε πνευματικὴ.

I

Οἱ ὕλισται ἰδίᾳ, ὡς ἀρνούμενοι τὴν ὑπαρξίν καθόλου πνεύματος, ἀρνοῦνται τὴν ὑπαρξίν καὶ πνευματικῆς ψυχῆς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Κατὰ τοὺς ὕλιστάς αἱ ἐνέργειαι, ὥς ὑμεῖς ἀποδίδομεν τῇ ψυχῇ, αὐταὶ εἰσι αἱ ἐνέργειαι, αἱ σκέψεις καὶ οἱ συλλογισμοὶ εἶνε

ἀπλῶς ἐνέργειαι τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος. Ψυχὴ κατ' αὐτοὺς εἶνε γενικὴ τις ἔκφρασις διὰ τὰς καθόλου ἐνεργείας τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ἀκριβῶς ὡς ἡ λέξις ἀναπνοὴ εἶνε γενικὴ ἔκφρασις διὰ τὰς ἐνεργείας τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων καὶ ἡ πέψις τοιαύτη διὰ τὰς ἐνεργείας τῶν ὀργάνων τῶν πεπτικῶν. Κατὰ ταῦτα ἡ ψυχὴ δὲν εἶνε τι κατ' ἑαυτὸ ὑφιστάμενον, ἀλλ' ὡς ὁ Büchner παρατηρεῖ «ἡ ἐνέργεια, ἡ πολὺπλοκος τῆς ζωῆς οὐσία», ἡ δὲ σκέψις εἶνε προτὸν τοῦ ἐγκεφάλου, ὡς ἡ χολὴ τοῦ ἥπατος καὶ τὸ οὖρον τῶν νεφρῶν.

Τὰς ἰδέας ταύτας στηρίζουσιν οἱ ὕλισται ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς παρατηρουμένης ἐξαρτήσεως μεταξὺ τῶν ἐνεργειῶν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ ἐγκεφάλου. Ἄνευ ἐγκεφάλου, λέγουσιν, οὐδεμίᾳ σκέψις, διατάραξις δὲ ἡ ἐξασθένησις τοῦ ἐγκεφάλου ἐπιφέρει διατάραξιν ἢ ἐξασθένησιν τοῦ σκέπτεσθαι. Βλάβῃ ἐξωτερικαί, τοῦ ἐγκεφάλου ἐπιφέρουσι ψυχικὰς διαταράξεις, διάφορα δὲ μέρη τοῦ ἐγκεφάλου εἶνε ἑδραὶ διαφόρων αἰσθημάτων οὕτως, ὥστε βλαπτομένων ἢ ἀφαιρουμένων

τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Τὸ ὅτι δὲ ἡ τοῦ Μογίλα ὁμολογία φέρει τὰς ὑπογραφὰς τῶν τσεσάρων Πατριαρχῶν καὶ τὴν προσυντήρησιν τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἔτει 1672 Συνόδου, δὲν ἀναιρεῖ τὰ ἀνωτέρω, διότι καὶ πᾶσα ἄλλη ἔκθεσις τῶν τῆς ἐκκλησίας διδασκαλιῶν μὴ ἐμπεριέχουσα ἀπαθὺν τι, δύναται οὕτω τυχεῖν ἐπικυρώσεως.

Τοιαῦτα τινα ἀνέπτυξεν ὁ Λυκούργος ἐν εἵδει φροντιστηριακοῦ λόγου ἐνώπιον τοῦ Στράους καὶ ἄλλων ἑτεροδόξων θεολόγων.

Τόση δὲ ἦν ἡ ἐντύπωσις ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ νεαροῦ Ἑλλήνος θεολόγου, ὥστε αὐτὸς ὁ Στράους ἐβεβαίωσεν εἰτα τὸ ἀκροατήριον ὅτι ἡ πιστικωτάτη αὕτη ὁμολογία ὄντως ἦτο ἀποδεικτικὴ τῆς δράσεως τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἥτις μόνῃ ἐπεξεργάσθη τὰς βάσεις τῆς χριστιανικῆς γνώσεως καὶ προσέθεσεν ὅτι ἐμὴν λείπεται ὅπως δῆποτε νὰ στρεφώμεθα πρὸς τοῦτον τὸν κύκλον καὶ νὰ πλησιάσωμεν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν.

Ἀλλὰ τοῦτον τὸν θρίαμβον τοῦ Λυκούργου ἐπέζητησε ν' ἀποκρούσῃ ὁ τότε ἐν Βερολίνῳ Ῥώσος ἐφημέριος τῆς πρεσβείας καὶ εἰτα καθηγητὴς τῆς Ἀκαδημίας ἐν Πετροπόλει, Βασ. Πολυσάδωφ, οὐχὶ διότι ἀσεβὲς τι ἢ ἄκρως ἐλευθέριον ὁ Λυκούργος ἐφθέγγετο, ἀλλὰ διότι ἐνομίσθη ὡς προσβολὴ τοῦ Ῥωσικοῦ ἐγωϊσμοῦ ἢ περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Μογίλα, Ῥώσου Μητροπολίτου Κιέβου ὑπάρξαντος, γνώμη τοῦ ἀγορητοῦ.

Ὁ Πολυσάδωφ διὰ μακροῦ ὑπομνήματος πρὸς τὸν καθηγητὴν Στράους ἠθέλησε ν' ἀνασκευάσῃ τὴν περὶ ὁμολογίας τοῦ Μογίλα γνώμην τοῦ Λυκούργου, ἰσχυριζόμενος ὅτι αὕτη ἐστὶ τελεία ἐκφάνσις τῶν διδασκαλιῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἔχουσα συμβολικὸν χαρακτῆρα, ἐπικυρωθεῖσα ὑπὸ τῶν Πατριαρχῶν, ὅτι δὲ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ οἱ δογματικοὶ ὁρίσμοι ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς ἐπικυρωτικῆς ἀποφάσεως τῶν Πατριαρχῶν καὶ τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν μετὰ τῶν περὶ αὐτὰς Συνόδων.

Τὸ πρὸς τὸν Στράους ὑπόμνημα τοῦτο τοῦ Ῥώσου Πολυσάδωφ ἐγένετο ἀφορμὴ μακρᾶς θεολογικῆς συζητήσεως μετὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥώσων θεολόγων, περὶ τῆς ἀξίας τοῦ κύρους τῶν ὁμολογιῶν ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ περὶ τούτου γνώμη τοῦ Λυκούργου κατὰ πολὺ διεστράφη,

ἠναγκάσθη οὗτος ὅπως διὰ μακροσκελῶν δημοσιευμάτων ἀναπτύξῃ τὴν δόξαν αὐτοῦ περὶ τούτων καὶ περὶ ἄλλων θεολογικῶν ζητημάτων.

Κατὰ ταῦτα ὁ Λυκούργος δὲν ἠρνήθη τὴν συμβολικὴν ἀξίαν, ἣν κέκτῃται αἱ ὁμολογίαι, ἀλλ' ἐδέχετο ταύτας ὡς εὐσυνόπτους ἀπλᾶς ἐκθέσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς διδασκαλίας, γενομένας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τέως πρεσβευομένων ἀνευ τινὸς ἀναπτύξεως περαιτέρως. Ὅπως δὲ αἱ ὁμολογίαι αὗται ἐπεκυρώθησαν ὑπὸ τῶν Πατριαρχῶν, δυνατόν καὶ ἄλλαι ἔτι πολλῶν πληρέστεραι καὶ τελειότεραι νὰ συνταχθῶσι καὶ ἐπικυρωθῶσι σύμφωνα τοῖς ἱεροῖς κανόσι καὶ δόγμασι. Καὶ ἐθεώρει οὐχὶ ὀρθὸν καὶ παρακεκινδυνευμένον τὸ ἰσοστάσιον Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ ὁμολογιῶν, ἀφ' οὗ ἐν ταῖς πρώταις μόνον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δεχόμεθα ὡς καταυγάσαν τοὺς θεῖους Πατέρας. Σοβαρὰ δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ ἡδη ἡ γνώμη τοῦ Λυκούργου, ἣν ἀνέπτυξε κατὰ τῶν ἰσχυρισμῶν τοῦ Πολυσάδωφ, ὅτι τοὺς δογματικούς ὁρίσμους καὶ τὰ καθαρῶς θεολογικὰ ἀντικείμενα διέπουσιν αἱ ἀποφάσεις τῶν Αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν. Διότι ὁ Λυκούργος ἐφρόνει ὅτι οὐ μόνον τὰ δογματικὰ ζητήματα, ἀλλὰ καὶ τὰ καθαρῶς θεολογικὰ ἀντικείμενα ἐξαρτῶνται μόνον ἐκ τῆς ἀποφάσεως Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς γνώμης ἐκκλησιῶν, αἵτινες ὀφείλουσιν ἀπαρεγκλίτως στοιχεῖν τοῖς ὑπὸ τούτων ὀριθεῖσιν, καὶ οὐχὶ οἰκοθεν νομοθετεῖν. Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Λυκούργου, σύμφωνα πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν Οἰκουμικῶν Συνόδων, θεωρεῖται τό γε νῦν ὡς ἰδέα ἄγαν συντηρητικὴ ὑπὸ τινων ὀρθοδόξων θεολόγων, οἵτινες νομίζουσιν ὅτι μόνον τὰς περὶ δογμάτων θεωρίας αἱ Αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι δὲν δύνανται νὰ θίξωσιν, ἐν' ᾧ τὰ λοιπὰ θεολογικὰ ἀντικείμενα ἀπὸ κοινοῦ δύνανται νὰ καθορίζωσιν.

Ἐῤχετο δὲ τῆς γνώμης ὁ Λυκούργος ὅτι ἡ θεολογία οὐδόλως περιορίζει τὴν ἀκράτητον ὁρμὴν τοῦ ἀνθρώπου, ἣν ὁ Θεὸς ἐνέβαλεν αὐτῷ πρὸς ἀπόκτησιν γνώσεων, ὅτι δὲ αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι δὲν ἔθεσαν ὅρια περιοριστικὰ τοῦ νοῦ ἀλλὰ βάσιν τῶν θεολογικῶν ἐρευνῶν, ἐφ' ἧς ὁ νοῦς στηριζόμενος προάγεται, μέχρι τοῦ σημείου τοῦ ὑπὲρ λόγον τεθειμένου ἔνθα τὴν γνώσιν ἀντικαθιστᾷ ἡ πίστις. Οὐδὲ ἡ Χριστιανικὴ διδασκαλία εἶναι νῦν ἀνεπίδεκτος πλέον ἀναπτύξεως, διότι ἄλλως ὁ ἀνεξάντλητος θησαυρὸς τῆς θείας σοφίας ἔδει νὰ

τούτου τόπου κοσμήσω τὸ σεπτὸν τοῦ αἰδίου μνημόσυνον.

Ἡ ἀπὸ τῆς θείας προνοίας εὐνοία παρέσχε τῷ αἰοδίμῳ νὰ γεννηθῇ ἐξ ἐγκρίτου πατρός, οὕτινος τὰς διαφορὰς ἀριστείας ἔμαθεν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων νὰ θεωρῇ ὡς κέντρον τῆς ἰδίας περὶ τὴν ἀρετὴν αὐτουργίας.

Ὁ τῶν εὐεργετικῶν πράξεων ζῆλος ἀπετέλει ἐκ τῆς παιδικῆς ἔτι αὐτοῦ ἡλικίας μέρος τῆς πρακτικῆς ἐκείνης ἐκπαιδεύσεως, ἣν ἐνσταλίζουσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν νέων ἀποτελεσματικώτερον τὰ τοῦ οἴκου αὐτῶν παραδείγματα, ἢ ἡ τῶν διδασκάλων θεωρητικὴ ἐρμηνεία.

Φύσει νοήμων καὶ εὐαίσθητος, χρηστὸς καὶ εἰς τὰ καλὰ φιλοτίμως ὀργῶν ἀνετράφη ὑπὸ τῶν γονέων αὐτοῦ μάλα πρεπόντως καὶ ἐξεπαιδεύθη παρὰ σκευάζων ἑαυτὸν εἰς ἀξίωμα διαπρεπὲς καὶ ἀξιον τῆς ἀρετῆς καὶ μορφώσεως αὐτοῦ.

Ἀείποτε εὐγενὴς καὶ χαρίεις, μεγαλόδωρος καὶ μεγαλόθυμος ἀπῆλκε τῆς τιμῆς καὶ ἀγάπης τῶν πάντων, αὐτὸς πρῶτος πρὸς πάντας ἀνεξαίρετως εὐεργετικὸς καὶ προσηνής, μελίχιος καὶ ἀγαθὸς ὑπάρχων.

Ἡ νοημοσύνη τοῦ ἀνδρός, ἡ ἀκεραιότης τοῦ χαρακτῆρος, τὸ ἀξιοσέβαστον τοῦ ἥθους καὶ ἡ καθολικὴ ὑπόληψις ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἀειμνήστου ἦσαν τοσοῦτον ἀπαράμειλλα, ὥστε δι' αὐτὰς ταύτας τὰς περικοσμούσας αὐτὸν ἀρετὰς ἐκτιμηθεὶς παρ' ἀπάσης τῆς Β. Οἰκογενείας τῆς σεπτῆς ἡμῶν Ἀνάσσης ὡς κλειδοῦχος προσελήφθη.

Ὡς φρόνιμος καὶ πιστὸς οἰκονόμος οὐκ ἔθαψε τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ δοθὲν αὐτῷ Τάλαντον τοῦ πλοῦτος ἀλλὰ διένειμεν αὐτὸ τοῖς πένησιν καὶ παντὶ τῷ χρεῖαν ἔχοντι «Ἐσχόρπισεν ἔδωκε τοῖς πένησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.»

Ἐνόςφω δὲ ἡ γῆ αὕτη μένει ὑπὸ τὸν οὐρανόν, μενοῦσι καὶ τὰ μεγαλοδωρήματα τοῦ μεγατίμου τούτου ἀνδρός.

Ὡς εὐγενὴς καρδίᾳ δὲν ἠδύνατο αὕτη μὲν νὰ ἐντροφῇ εἰς τὰ ἀγαθὰ τῆς εὐμαρείας καὶ οἱ ἄλλοι νὰ φλογίζωνται εἰς τὴν κάμινον τῆς στερήσεως καὶ πενίας. Ὁ μακάριος διὰ τῶν πράξεων του κατεδείκνυε πάντοτε ὅτι οὔτε πλοῦτος καὶ δόξα, οὔτε ἄλλη τις ματαιότης τοῦ ματαίου τούτου βίου δύλαται νὰ ἀπομακρύνῃ τὰς μεγάλας καὶ εὐγενεῖς ψυχὰς ἀπὸ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ.

Ἀπέφευγε τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων, ἣν εἴθισται νὰ ἐπιδιώκωσιν οἱ μικροὶ καὶ κοινοί, καὶ ἀγαπῶν τὸ προγονικὸν παράγγελμα «λάθε βιοῦς» οὐκ ἔστεργε τὰς ἐπιδείξεις, οὐδὲ τοὺς δημοσίους ἐπαίνους.

Ἐχων ἀκλονήτους τὰς θρησκευτικὰς του πεποιθήσεις οὐδέποτε ἐγένετο παίγιον τῶν ποικίλων μορφῶν τῆς πλάνης καὶ τῆς θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας. Ἡ ἐλπίς τῆς ἀθανασίας μετατοπίζουσα τὰς κλίσεις τῆς καρδίας ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν οὐρανόν, ἐνέπνεεν ἐν αὐτῷ αἰσθήματα ἀνάλογα τοῦ ὕψηλου προορισμοῦ. Ἡ δὲ θερμὴ αὐτοῦ πίστις ἐκράτει αὐτὸν μετέωρον μεταξὺ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, τοῦ χρόνου καὶ τῆς αἰωνιότητος.

Ἡ δὲ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη τοσοῦτον ἐνέπνεε τὸν ἀειμνήστον, ὥστε πλήρης ζωῆς καὶ καλοκαγαθίας καὶ εὐγενεστάτης συμπεριφορᾶς διήλθε τὸν βίον ἐν ἀξιοπρεπείᾳ, ἐν χαρᾷ χριστιανικῇ καὶ ἐν καρτεροψυχίᾳ φιλοσοφικῇ, φίλος ἄριστος, πολίτης τίμιος, χριστιανὸς ἀκραίφνης καὶ οἰκογενειάρχης ἀξιοσέβαστος καθ' ὅλον τὸν βίον γενόμενος.

Ναί, οὐ μόνον ἀξιοσέβαστος οἰκογενειάρχης ἀνεδείχθη ἀλλὰ καὶ ἀξιόζηλος.

Ἐάν, Μεγαλειοτάτη, εὐσεβεῖς μοι, καὶ μόνῃ ἡ ἀναστροφή μετὰ τῶν σπουδαίων ἀνθρώπων τὰ μάλιστα συντελῇ εἰς τῶν ἡμετέρων ἡθῶν τὴν βελτίωσιν καὶ τὴν ἀπόκτησιν γνώσεων ποικίλων, ὁποῖαν ὠφέλειαν δὲν καρποῦνται τὰ τέκνα, ἃ ζῶντα ὑπὸ τὴν πατρικὴν σκιάν ἀναπνέουσι τὴν σοφίαν τὰ ἦθη καὶ τὴν εὐσέβειαν τοιούτων γονέων; Βλέπων τις τὰ τέκνα τοῦ ἀειμνήστου Μεσσαλᾶ, ἐξετάζων τὸν τε ἴδιον καὶ δημόσιον αὐτῶν βίον ἀναλογιζόμενος, τὴν παρὰ πάντων πρὸς αὐτὰ ὑπόληψιν, καὶ τὴν ἀγάπην, καὶ ἐν τῷ ὅλῳ αὐτῶν βίῳ ἐγκατοπτριζόμενος τὴν εἰκόνα τοῦ πατρός των δύναται νὰ ἀναφωνήσῃ ἄνευ ὑπερβολῆς «οὔτε τὰ τέκνα ταῦτα ἔπρεπεν ἄλλου πατρός τέκνα, οὐδὲ ὁ πατήρ αὐτῶν ἄλλων τέκνων πατήρ νὰ ὀνομασθῇ».

Οὕτω δὲ βιώσας, τοιαύτην σύνεσιν καὶ εὐσέβειαν ἐπιδειξάμενος μετέστη πρὸς Κύριον φέρων λαμπρὰν ἀπολογία ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστιν καὶ τὴν εὐσέβειαν.

Καὶ τοσαῦτα μὲν τὰ παρ' ἐμοῦ σμικρὰ καὶ πενιχρὰ ἐπὶ τῷ ἀειμνήστῳ.

Πρὸς ὑμᾶς δὲ νῦν, εὐσεβεῖς μοι, τὸν λόγον στρέφων οὐδὲν ἕτερον ἔχω εἰπεῖν ἢ τὸ τὰς ἀρετὰς